

Всеукраїнська центральна спілка споживчих товариств
УКРКООПСПІЛКА

Новомосковський кооперативний коледж
економіки та права ім. С.В.Литвиненка
Дніпропетровської облспоживспілки

ПРОГРАМА

вступних випробувань

з історії України

для вступу на навчання за освітньо-кваліфікаційним
рівнем «молодший спеціаліст»

на основі **базової загальної середньої освіти**

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступного тестування з історії України для абітурієнтів, що вступають на навчання в коледж за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» на основі базової загальної середньої освіти складена з матеріалу для 7-9 класів, виходячи з цілей, вимог і змісту навчання історії у школі, закладених у Державному стандарті освіти та відповідно вимог до профільної школи.

Зміст вступних тестів побудований на домінуванні синтезу культурологічного, цивілізаційного та соціоантропоцентричного підходів у контексті європейської історії. Людина розглядається як суб'єкт і творець історичного процесу. Методологія відбору змісту програмного матеріалу базується на системі таких загальнолюдських і громадянських цінностей українського суспільства як гуманізм, Батьківщина, самовизначення, права і свободи людини, держава, громадянин, людина, сім'я тощо.

Мета: повторення основних етапів з історичної боротьби народу за українську державність та її розбудову, не залишаючи осторонь найважливіших подій самої історії українського народу.

Завдання: показати знання засвоєнні в процесі навчання у школі, теоретичних основ зі спеціальності; продемонструвати навички практичного володіння засобами та закономірностями тематики.

Перелік знань, якими повинен оволодіти абітурієнт при підготовці до вступного тестування з історії України:

- ✓ основні етапи розвитку історії України;
- ✓ бути ознайомленими з основними історичними джерелами;
- ✓ розуміти хід історичного процесу;
- ✓ знати діячів минувшини.

Перелік вмінь і навиків, що формуються у абітурієнта в процесі підготовки до вступного тестування з історії України:

- Загально-функціональні вміння та навички
  - аналізувати історичні процеси на території України;

- співставляти минуле та сучасне;
- виховувати прагнення до набуття нових знань, самовдосконалення, постійного творчого пошуку.

- Предметні вміння і навички

- визначати дати та хронологічні межі подій;
- співвідносити рік зі століттям, століття з тисячоліттям;
- встановлювати послідовність та тривалість подій, віддаленість від сьогодення;
- співвідносити дати подій з певним періодом;
- правильно користуватися лінією часу;
- визначати географічне положення країни;
- показувати на карті місця історичних подій;
- читати історичну карту, використовуючи її легенду;
- самостійно вичленовувати інформацію з тексту та позатекстових компонентів підручника з історії;
- аналізувати нескладні та адаптовані історичні джерела;
- визначати та використовувати під час відповіді історичні терміни та поняття;
- розповідати про історичні події та явища й описувати їх;
- надавати стисло історичну характеристику видатним діячам;
- формулювати емоційно-ціннісну оцінку історичних подій і діяльності історичних осіб;
- визначати причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ та подій.

Основні поняття курсу:

автономія, археологічна культура, асиміляція, багатопартійність, влада, власність, герб, гімн, гетьман, гривня, громада, громадянське суспільство, гуманізм, геноцид, демографія, демократія, держава, державна мова, діаспора, демагогія, дисидент, дипломатія, експансія, етнос, закон, звичаєве право, імперія, індустріальне суспільство, історія, історична школа, історичні

закономірності, козацька рада, козацький стан, конституція, літопис, метрополія, міжнародна політика, модернізація, монархія, народництво, нація, національно-визвольний рух, національна меншина, парламентаризм, первісне суспільство, племена, політика, популізм, політична партія, політична еліта, право, промисловий переворот, протекторат, революція, релігія, реформи, рід, символіка, суверенітет, тоталітаризм, українське питання, установчі збори, федерація, християнство, цивілізація, громадянське суспільство.

II. Перелік тем для підготовки абітурієнтів до вступного тестування з історії України

Тема 1. Стародавня історія України

Древній період. Початок людської цивілізації на території України. Західні слов'яни. Археологічні дослідження історії України. Поява людини. Первісні люди та їх побут. Неолітична революція. Трипільська культура. Традиції трипільської культури. Розвиток землеробства і скотарства. Археологічні культури епохи міді і бронзи.

Племена киммерійців, скіфів, сарматів. Перші протодержавні утворення. Економічні зв'язки із країнами Середземномор'я і Передньої Азії. Античні міста - держави (поліси) Північного Причорномор'я. Найдавніші письменні і археологічні джерела про слов'ян. Проблема "прабатьківщини" слов'ян в історіографії. Велике переселення народів та зміна етнічної карти Євразії. Відокремлення східних слов'ян. Розселення східних слов'ян. Звичаї, вірування, побут. Антський племінний союз. Боротьба із готами, гунами, аварами. Війна слов'ян із Візантією та Римською імперією. Перші державні об'єднання східнослов'янських племен на Середньому Придніпров'ї. Східнослов'янські племена та державно - племінні союзи VIII ст. Еволюція суспільного устрою східних слов'ян.

Тема 2. Виникнення та розквіт Київської Русі

Утворення Київської Русі. Особливості державного будівництва у Західній Європі. Походження термінів «Русь», «Руська земля». Київ як політичний центр полянського союзу племен. Перетворення Києва у державний центр Східнослов'янських племінних союзів. Теорії походження Київської Русі. Соціально - економічні і політичні чинники об'єднання слов'ян. Утворення міст. Розвиток і характер землеробства.

Князь Олег. Утворення Київської Русі, її соціально - економічний розвиток. Внутрішні і зовнішні чинники розвитку Київської держави у період князювання Ігоря, Ольги, Святослава. Відносини Русі із кочовими племенами. Військові походи князів. Розширення кордонів Руської держави, її державно - політичний устрій, етнічні процеси у Київській Русі. Початок формування української народності. Русь і Візантія. Шляхи поширення християнства на Русь. Хрещення Русі та його історичне значення. Київська митрополія. Володимир Великий і Ярослав Мудрий. Соціально - економічний розвиток. Соціальна структура населення. «Руська правда». Культура Київської Русі. Міжнародні зв'язки і місце Київської Русі в історії Європи.

Тема 3. Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинське князівство - правонаступниця Київської Русі.

Причини послаблення влади київських князів. Володимир Мономах і його боротьба за державну єдність Русі. Причина роздробленості Русі. Форми земельного володіння. Зростання політичної і економічної могутності. Розвиток міст, ремесел, торгівлі. Соціальна структура населення. Продовження процесу формування української народності. Проблема генезису української народності в історіографії. Етноніми «русичі», «русини», «руські люди» і їх ідентифікація. Етнонім «Україна».

Державні утворення Середньої Наддніпрянщини: Київська, Чернігівська, Переяславська «землі». Економічне і політичне зростання Галицького князівства. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичів.

Ярослав Осмомисл. Опір західноукраїнського населення експансії польських і угорських феодалів. Роман Мстиславович. Соціально - економічний розвиток Галицько-Волинського князівства. Поява і зростання міст. Суспільно - політичний і адміністративний устрій. Боротьба Русі проти монголо-татарської навали. Русько-західні князівства під ігом Золотої Орди. Ідея єдності Русі. Спроби Данила Галицького організувати антиординську коаліцію держав. Міжнародні стосунки на період князювання Данила Галицького. Культура періоду роздробленості Київської Русі (XII – перша пол. XIV ст.).

Тема 4. Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської Русі та Галицького-Волинської держави IX-XIV ст.

Культура періоду роздробленості Київської Русі (XII – перша пол. XIV ст.). Розвиток суспільно-політичного та господарського життя Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Розвиток культури та освіти Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Поширення писемності. Дати: 1037 рр. – спорудження Софійського собору; 1056 – 1057 рр. – створення Остромирового Євангелія; 1113 р. – укладення першої редакції «Повісті минулих літ»; 1187 р. – створення «Слова о полку Ігоревім». Персоналії: літописець Нестор, іконописець Алімпій. Поняття та терміни: «вотчинне землеволодіння», «ікони», «билини», «літопис», «мозаїка», «фреска», «книжкова мініатюра».

Тема 5. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV- першій половині XV ст.)

Зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Захоплення Галицько-Волинського князівства. Включення до його складу Західної Волині, Сіверщини, Київщини та Поділля. Відносини із Золотою Ордою і Ногайським улусом у період князівства Ольгерда. Політика великих литовських князів на українських землях. Суспільно - політичний устрій держави. Кревська унія. Розширення південних князівств. Боротьба проти

німецьких лицарів. Грюнвальдська битва. Литовський князь Вітовт, його зовнішня і внутрішня політика.

Зміцнення Московської держави і її боротьба із князівством Литовським за Сіверську землю. Напади татар і турок на українські землі. Соціально - економічний розвиток українських земель в другій половині XIV – середині XVI ст. Розвиток сільського господарства, ремесла, сільських та міських промислів. Надання Магдебурзького права українським містам. Формування панщино-фільваркового господарства. Зростання залежності населення від магнатів та шляхти. Юридичне оформлення кріпосного права. Литовські статuti (1529, 1566, 1588 рр.). Устав на волоки. Ліквідація обідни. Форми соціального протесту населення. Зростання впливу Польщі на Литву. Наступ католицизму. Православна церква.

Тема 6. Українські землі під владою Речі Посполитої. Наростання національно-визвольної боротьби українського народу.

Причини зародження козацтва. Сутність козацтва. Реєстрове козацьке військо. Створення Запорізької Січі, її адміністративно-політичний устрій. Військове мистецтво, побут та звичаї козаків. Турецько-татарська загроза. Козацтво на варті південних рубежів. Чорноморські походи. Петро Сагайдачний. Хотинська війна. Козацько-селянські повстання кінця XVI – першої половини XVII ст. Перша проба сил: Косинський та Наливайко. Від Курукового озера до Кодацького порога. Тарас Федорович. “Статті для заспокоєння руського народу”. Кодацька фортеця. Іван Сулима. Повстання 1637 – 1638 років. Павло Бут. Бій під Кумейками. Яцько Острянин. Дмитро Гуня. Ординація Війська Запорізького реєстрового.

Тема 7. Національно-культурний рух в Україні (XVI ст. – першій половині XVII ст.)

Захоплюючи українські землі й посилюючи кріпосницький гніт, поляки намагалися також змусити український народ зректися рідної мови, культури та церкви, ставили за мету остаточну його денаціоналізацію. Така політика мала забезпечити завойовникам безперешкодний доступ до економічних

багатств України, підпорядкування їм політичного та культурного життя українців. Особливу увагу у своїх колонізаторських планах поляки приділяли полонізації української знаті. Тим самим вони позбавляли українське суспільство його еліти. Економічні інтереси й політичні амбіції спонукали українське панство інтенсивно інтегруватися в польське суспільство, переймати його культуру, мову, віру. Умови і стан розвитку культури. Розвиток української мови. Пересопницьке Євангеліє. Стан шкільництва. Острозька академія. Братські школи. Утворення Києво-Могилянської академії. Книгодрукування. Діяльність І. Федоровича в Україні. Перші друковані підручники. Розвиток літератури, музики, архітектури, образотворчого мистецтва в Україні в другій половині XVI - першій половині XVII ст. Усна народна творчість. Література. Латиномовна поезія. Розквіт полемічної літератури. І.Вишенський. Літописання. Драматична література й театр. Музика. Архітектура й містобудування. Оборонні споруди. Скульптура. Живопис. Мистецтво гравюри.

Тема 8. Національно-визвольна війна українського народу проти Речі Посполитої XVII ст. відродження Української держави

Причини революції. “Ординація” 1638 р. Зростання експлуатації українського селянства. Посилення національно-релігійного гноблення українського народу. Богдан Хмельницький. Підготовка повстання, його початок. Жовті Води. Корсунь. Універсали до українського народу. Пилявці. Становлення державної ідеї. Збаразько-зборівська кампанія. Державне будівництво. Міжнародна політика Богдана Хмельницького. Білоцерківський договір. Берестечко. Воєнні дії 1652–1653 років. Жванець. Переяславська Рада. “Березневі статті”. Відновлення війни з Польщею. Загострення відносин із Московією. Віленське перемир’я. Антипольська коаліція. Смерть Богдана Хмельницького. Іван Виговський. Початок громадянської війни. Розрив відносин з Московією. Гадяцький договір. Українсько-московська війна. Конотопська битва. Усунення І.Виговського від влади. Юрій Хмельницький. Жердовські статті. Переяславський договір 1659 р.

Чуднівський договір. Розчленування України на Лівобережну та Правобережну. Події на Правобережжі. Павло Тетеря. Вимоги до польського короля. Воєнні дії проти Московії. Повстання на Правобережній Україні. Інтервенція І.Брюховецького. Лівобережжя. Яким Сомко. Чорна рада 1663 р. Іван Брюховецький. Московські статті. Андрусівське перемир'я. Боротьба гетьмана Петра Дорошенка за незалежність і територіальну цілісність Української держави. Воєнні дії проти Польщі. Возз'єднання Козацької України. Похід на Лівобережну Україну. Прийняття турецького протекторату. Михайло Ханенко. Острозька угода. Буцацький мирний договір. Поразка революції. Зречення гетьмана П.Дорошенка. Юрій Хмельницький. Бахчисарайське перемир'я 1681 р. "Вічний мир". Причини поразки революції.

Тема 9. Українські землі в другій половині XVII ст.

поділ Гетьманщини та боротьба за незалежність

Запорозька Січ у другій половині XVII ст. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Участь запорожців у війнах проти Польщі, Османської імперії та Кримського ханства. Кошовий отаман І. Сірко. Політика московського уряду щодо Запорозької Січі. Економічне життя Запорозької Січі. Господарське життя і політичний устрій Лівобережної Гетьманщини та Слобідської України в другій половині XVII ст. Масова колонізація українцями Слобожанщини. Заснування слобідських міст. Адміністративно-територіальний устрій Лівобережної Гетьманщини та Слобідської України. Органи влади. Соціальні стани. Землеволодіння. Розвиток сільського господарства, ремесел і промислів, торгівлі. Підпорядкування Української православної церкви Московському патріархатові.

Тема 10. Українські землі наприкінці XVII ст. – в I половині XVIII ст.

Становлення Гетьманщини. Дем'ян Многогрішний. Глухівські статті. Іван Самойлович. Конотопські статті. Зовнішня політика. Іван Мазепа. Коломацькі статті. Соціальна політика Івана Мазепи. Культурно-просвітницька діяльність. Відносини з Москвою. Участь у Кримських

походах. Спроби возз'єднання України. Загострення українсько-московських протиріч. Українсько-шведський союз. Полтавська битва. Пилип Орлик. “Конституція Орлика”. План визволення України. Посилення наступу російського царизму на автономний устрій України. Іван Скоропадський. Решетилівські статті. Малоросійська колегія. Павло Полуботок. Данило Апостол. Рішительні пункти. “Правління Гетьманського Уряду”. Кирило Розумовський. Відновлення Малоросійської колегії. Зруйнування Запорізької Січі. Арешти запорізької старшини. Знищення полково-сотенного адміністративного устрою України. Запровадження кріпацтва. Суспільно-політичне становище Слобідської, Південної, Правобережної та Західної України. Слобожанщина. Південна Україна. Правобережжя. Гайдамацький рух. Коліївщина. Максим Залізняк. Іван Гонта. Західні українські землі. Олекса Довбуш. Культура України у другій половині XVII – XVIII ст. Освіта. Києво-Могилянська академія. Харківський колегіум. Малі народні училища. Головні народні училища. Василіанські школи. Література. Драматургія. Козацькі літописи. Творчість мандрівних дяків. Віршована сатирична література. Григорій Сковорода. Перехід до нової української літератури. Книгодрукування. Єлисей Плетенецький. Інокентій Гізель. Музичне мистецтво. М.Березовський. А.Ведель. Театр. Український шкільний театр. Вертеп. Професійні театральні групи. Домашні аматорські театри. Архітектура і будівництво. Образотворче

Тема 11. Українські землі в другій половині XVIII ст.

Після невдалої спроби гетьмана Мазепи визволити Україну з-під російського панування, Петро I направив свої зусилля на ліквідацію автономії України. Обраний після Мазепи гетьманом І. Скоропадський фактично був позбавлений права самостійно приймати рішення. Після його смерті Петро I заборонив обирати нового гетьмана (на короткий час наказним гетьманом став П. Полуботок), і Україною стала правити Малоросійська колегія (1722-1727 рр.). Нова імператриця Катерина I, що правила з 1725 р. дозволила обрати гетьманом Данила Апостола (1727-1734

рр.), однак його діяльність знаходилася під жорстким царським контролем. По смерті Апостола відання українськими справами було передано «Правлінню гетьманського уряду» (1734-1750 рр.), яке складалося з представників козацької старшини та російських чиновників. У 1744 р. під час поїздки російської імператриці Єлизавети I в Україну козацька старшина за підтримки її фаворита О. Розумовського (старшого брата К. Розумовського), переконала імператрицю відновити гетьманство. У 1747 р. була проголошена царська грамота про відновлення гетьманства. Тимчасова поступка царського уряду була зумовлена рядом чинників: позицією старшин, які наполегливо домагалися відновлення гетьманства; наростанням невдоволення українців їхнім економічним становищем і загостренням у зв'язку з цим внутрішньої ситуації в Гетьманщині; загрозою війни проти Пруссії та ймовірною необхідністю використати потенціал Гетьманщини; потребою відновити економічний потенціал України з метою його використання у майбутніх війнах проти Туреччини.

Тема 12. Культура України XVIII ст.

В історії культури Української козацької держави XVIII ст. було складною і багатогранною добою. Це був період, коли продовжувався, започаткований у попередні часи, розквіт українського мистецтва і літератури. Однак у той самий час створювалися умови, за яких українська культура поступово втрачала свою самобутність. Життєдайним підґрунтям, на якому квітло дерево української культури, була козацька державність. Курс російського царизму на ліквідацію Гетьманщини і Запорозької Січі й перетворення Лівобережної України на звичайну російську провінцію позбавляли українську культуру основи її розвитку, прирікали на занепад. Особливістю культурних процесів на українських землях було також те, що до кінця XVIII ст. у Гетьманщині, з одного боку, і Правобережжі й західноукраїнських землях, з іншого, вони розвивалися у різних умовах. Але це не вплинуло на єдність національної культури українців.

Тема 13. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII ст. – у першій половині XIX ст.

Наприкінці XVIII - на початку XIX ст. приєднані різного часу до Московського царства (з 1721 р. - Російської імперії) українські землі - Слобожанщина, Лівобережжя, Правобережжя, Південь — були єдиною територіальною цілісністю і називались у народі Наддніпрянщиною або Наддніпрянською Україною. Вона охоплювала 90% української території й була історичним, політичним, культурним центром України. Україну було поділено на дев'ять губерній, підпорядкованих безпосередньо царським властям у Петербурзі. Губернаторів, які здійснювали цивільну державну владу в губерніях, призначав цар. У повітах, з яких складалися губернії, владарювали царські справники. Повіти ділилися на стани, очолювані поліцейськими приставами. Різноманітні державні податки з українців збирала імперська казенна палата. Декілька губерній об'єднувалися у генерал-губернаторства, яких в Україні було три. Очолював його генерал-губернатор, котрий керував як цивільними установами, так і військовими частинами. Губернське правління здійснювалося за підтримки станового органу — дворянських зборів на чолі з предводителями дворянства.

Тема 14. Західноукраїнські землі наприкінці XVIII ст. – у першій половині XIX ст.

Наприкінці XVIII ст. внаслідок трьох поділів Польщі західноукраїнські землі площею понад 60 тис. кв. км з населенням 2,5 млн осіб (у тому числі 2 млн українців) стали колонією Австрійської імперії, їхнє населення жило в умовах жорстокого соціально-економічного визиску з боку феодально-абсолютистської монархії. Вкрай незадовільним було й культурне становище українців. У Галичині тривав початий ще значно раніше процес полонізації, на Закарпатті - мадяризації, на Буковині - румунізації. Йдеться, отже, про подвійний, а то й потрійний національний та соціальний гніт. Східна Галичина разом із частиною польських земель входила до складу «королівства Галіції та Лодомерії» з центром у Львові. В адміністративному

відношенні край поділявся на 12 округів. Золочівський, Тернопільський, Чортківський, Жовківський, Львівський, Бережанський, Коломийський, Станіславівський, Стрийський, Самбірський, частина Сяноцького та Перемишлянського округів входили до складу Східної Галичини. На чолі Галичини стояв губернатор, який призначався Віднем.

Тема 15. Культура України кінця XVIII ст. – першої половини XIX ст.

Особливості розвитку культури. Українська культура наприкінці XVII - у першій половині XVIII ст. розвивалася у суперечливих умовах. Так, з одного боку, створення власної держави, підтримка культури з боку гетьманів, загальне національне піднесення сприяли розвитку української культури, з іншого - її розвиток гальмувався заходами царської влади та поступовим занепадом держави. У 20-ті рр. XVIII ст. в Україні прокотилася перша хвиля русифікації. Проте у цей період ще переважали тенденції, що зумовили розквіт української культури. Культура цього періоду ґрунтувалася на двох основах: попередньому розвитку української культури та впливу західноєвропейського бароко.

Тема 16. Україна в другій половині XIX ст.

Перехід від мануфактури до фабрики. Промисловий розвиток українських земель в післяреформений період. Залізничне будівництво. Швидкий розвиток важкої промисловості в Донбасі і Придніпров'ї. Іноземний капітал і його значення в прискоренні темпів промислового розвитку. Зародження вітчизняної буржуазії. Стан сільського господарства. Кріпосницькі елементи в землеволодінні і землекористуванні. Поглиблення соціального розшарування села. Зростання міст. Класи і стани українського суспільства. Становлення української нації. Український національний рух. Т. Шевченко і російські революціонери-демократи. Вплив польського повстанського руху на Україну. В. Антонович як ідеолог "хлопоманства". Українські громади. Наукова і просвітницька діяльність громадівців. Концепція громадянського соціалізму М. Драгоманова. Студентські громади. "Братство тарасівців". "Молода Україна". Селянський рух. Зародження

народників і їх "ходіння в народ". Народовольці в Україні. Робітничий рух. Перші робітничі організації, їх ідеологія і програми. Марксистські кружки. Перші соціал-демократичні кружки. Активізація національного руху. Перші політичні партії. Суспільно-політичний устрій економічний розвиток західноукраїнських земель після революції 1848-1849 рр. Іноземний капітал в промисловості. Положення робітників. Національний склад буржуазії і робітників. Стан сільського господарства. Землеволодіння і землекористування.

Початок переселення українців на Американський континент. Перші українські колонії в США, Канаді, в країнах Південної Америки. Суспільно-політичний рух після революції 1848-1849 рр. Москвофіли і народовці. Виникнення Української соціал-демократичної і Української національно-демократичної партій. Тенденції культурного розвитку. Валуєвський циркуляр і Емський указ. Ставлення до української культури в Австро-Угорщині. Освіта. Культурно-освітні установи. Наукові установи. Університетська освіта. Наукові товариства. Досягнення українських учених в різних галузях науки. Діяльність Археолого-географічної комісії. Розвиток українських установ у Львові. Література: проза, поезія, драматургія. Мистецтво. Український театр. Жанри музичної культури. Образотворче мистецтво. Архітектурні споруди. Розвиток народної творчості. Мистецтво кобзарів.

Тема 17. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії в другій половині XIX ст.

На західноукраїнських землях у результаті природного приросту чисельність населення збільшилася з 3,9 млн у 1863 р. до 5,5 млн у 1897 р. Паростки капіталістичних відносин пробивалися на Західній Україні крізь залишки феодалізму. Помітне пожвавлення в економіці почалося наприкінці 60 - на початку 70-х років. Та лише 70-80-ті роки стали роками становлення фабрично-заводської промисловості. Однак з 869 підприємств, що були у Східній Галичині, більшість були дрібними, де було зайнято 5-10 робітників.

Переважали дрібні підприємства також на Буковині й Закарпатті. Попереду йшли борошномельна, лісопильна, нафтова галузі, де до середини 90-х років завершився промисловий переворот. Нафтова промисловість почала розвиватися в Галичині раніше від інших. Основою для неї були багаті запаси нафти. Виникнувши у вигляді селянських промислів у формі дрібнотоварного виробництва, нафтова промисловість переходить від примітивних способів видобутку до досконаліших методів буріння за допомогою парових машин. З'являються перші нафтоочисні заводи в Ясло, Львові, Дрогобичі. Застосування нової техніки забезпечило збільшення обсягів виробництва нафти. Початок другої половини XIX ст. став періодом концентрації виробництва і застосування механічної сили в лісовій промисловості Галичини, Буковини, Закарпаття, на продукцію якої підвищується попит. Названі галузі виробництва в Галичині стимулювали розвиток залізниць. На початок 1901 р. довжина залізниць досягла 3869 км, що сприяло розвитку торгівлі й промисловості. Наприкінці XIX ст. починають розвиватися металообробна та машинобудівна галузі промисловості, щоправда, на низькому технічному рівні.

Тема 18. Основні течії суспільно-політичного руху в 50-90-х роках XIX ст. на західноукраїнських землях

Суспільно-політичний рух в Україні у другій половині XIX ст. Початок громадівського руху наприкінці 50-х - у 60-х роках XIX ст. Київська та інші громади. Журнал «Основа». В. Антонович. Валуєвський циркуляр. Основні течії суспільно-політичного руху в 50-60-х роках XIX ст. на західноукраїнських землях: москвофіли та народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Польське повстання 1863-1864 рр. і Україна. Відродження громадівського руху в 70-90-х роках. Громадівський рух. «Південно-Західний відділ Російського географічного товариства». «Київський телеграф». Емський указ. Російський громадсько-політичний рух народників в українських землях. Діяльність галицьких народовців у другій половині 70-х-90-ті роки XIX ст. Розгортання руху народовців на Буковині та

в Закарпатті. Радикальний рух у Галичині. «Новоерівська» політика народовців. О. Барвінський та О. Кониський. Утворення першої політичної партії в Україні (РУРП). І. Франко. Утворення УНДП та УСДП. Самостійницька позиція партій Західної України. Українці в Галицькому сеймі та Австрійському парламенті. Українці-самостійники (М. Міхновський і Ю. Бачинський).

Тема 19. Культура України другої половини ХІХ ст.

Особливість розвитку української культури другої половини ХІХ ст. полягала в тому, що з середини ХІХ ст. у культуротворчих процесах вимальовуються певні закономірності, властиві багатьом народам Європи, що перебували під імперською владою й торували шлях до незалежності. Якщо в першій половині ХІХ ст. пошук шляхів еволюції національної культури спирався насамперед на національну минувшину, її ідеалізацію (особливо козацько-гетьманської доби), то в другій половині ХІХ ст. відбулася трансформація суто культурницького руху в рух національно-визвольний, завданням якого стало вирішення широкого спектру соціально-економічних і політичних проблем - від повалення самодержавства та скасування кріпацтва до створення інфраструктури української культури. У другій половині ХІХ ст. зрілішою та згуртованішою стає інтелігенція, яка висуває новий принцип національного визволення - "повернення обличчям до народу", що передбачав духовне, а згодом і політичне самовизначення. Важливим було й те, що впровадження саме цієї ідеології відкрило мовну та етнічну єдність усіх українських земель як передумови культурного, а згодом і політичного об'єднання українців. На цій основі формується і національний менталітет. Формування національної еліти відбувалося в умовах жорсткого тиску цензури, заборон та утисків. Особливо це відчувалося на Лівобережжі, де асиміляторські заходи царського уряду протягом 60-90-х років ХІХ ст. регламентували національно-культурне життя (серед 11 наказів царського уряду, що забороняли користуватися українською мовою, найжорсткішими були Валувський циркуляр 1863 р. та Емський акт 1876 р.).

**ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ АБІТУРІЄНТІВ ДО
ВСТУПНОГО ТЕСТУВАННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

1. Стародавня історія України.
2. Виникнення та розквіт Київської Русі.
3. Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинське князівство правонаступниця Київської Русі.
4. Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської Русі та Галицько-Волинської держави IX-XIV ст..
5. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV – першій половині XV ст.)
6. Українські землі під владою Речі Посполитої. Наростання національно-визвольної боротьби українського народу.
7. Національно-культурний рух України (XVI – першій половині XVII ст.)
8. Національно-визвольна війна українського народу проти Речі Посполитої XVII ст. відродження Української держави.
9. Українські землі в другій половині XVII ст. поділ Гетьманщини та боротьба за незалежність.
10. Українські землі наприкінці XVII ст. – в першій половині XVIII ст.
11. Українські землі в другій половині XVIII ст.
12. Культура України XVIII ст.
13. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII ст. – у першій половині XIX ст.
14. Західноукраїнські землі наприкінці XVIII ст. – у першій половині XIX ст.
15. Культура України кінця XVIII ст. – першої половини XIX ст..
16. Україна в другій половині XIX ст.
17. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії в другій половині XIX ст.
18. Основні течії суспільно-політичного руху в 50-90-х роках XIX ст.. на західноукраїнських землях.
19. Культура України другої половини XIX ст.

III. Рекомендована література

1. Антонович В. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991.
2. Антонович О. Розповіді про запорізьких козаків. – К., 1991.
3. Аркас М. Історія України Русі. – К., 1990; Одеса – 1994.
4. Баран В., Козак Д., Терпиловський Р. Походження слов`ян. – К., 1991.
5. Боплан Г. Опис України. Меріме П. Українські козаки та їхні останні гетьмани. Богдан Хмельницький. – Львів, 1990.
6. Брайчевський М. Затвердження християнства на Русі. – К., 1989.
7. Володарі гетьманської булави. Історичні портрети. – К., 1994.
8. Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. – К., 1995.
9. Голобуцький В. Запорізьке козацтво. – К., 1994.
10. Грушевський М. Історія України Русі. У 12 кн. – К., 1991-1997.
11. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К., 1996.
12. Гуржій О. Українська козацька держава о другій половині XVIII ст.: кордони, населення, право. – К., 1994-1995. – кн. 12.
13. Історія України. – Львів, 1996.
14. Історія України в особах. – IX-XVIII ст. – К., 1995.
15. Історія українського війська. – Львів, 1992, ТІ, Львів, 1996 ТІІ.
16. Котляр М., Кульчинський С. Довідник з історії України. – К., 1996.
17. Крип`якевич І. Богдан Хмельницький. – Львів, 1990.
18. Мицик Ю. Джерела з історії національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. – Дніпропетровськ, 1996.
19. Наливайко Д. Козацька християнська республіка. Запорізька Січ у західноєвропейських літературних пам`ятках. – К., 1992.
20. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного розвитку українського народу. – К., 1993.
21. Полонська-Василенко Н. Історія України. У 2х томах. – К., 1992.
22. Шефер Ж. Літопис Малоросії або історія козаків запорожців та козаків України або Малоросії. – К., 1994.
23. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків. У 2х томах. – Львів, 1990-1992 рр.